

Bevezető

Származása, eredete A fajtaalapító Gidran Senior arab telivőre mánt bájra Fechtig vásárolta Egyiptomban 1916-ban. kis szárga mánt Bájbolnáin 6 társzsmánt adott, amelyek közül Gidran II nevé fia került Mezohegyesre, ahol vegyes: holsteini, mecklenburgi, magyar, erdélyi, arab és moldvai kancaanyagot fedezett.

A kancák származás szerinti csoportosítását az 1840-es évek elején vezették be. Ekkor derült ki, hogy az V. században. "Sárgamántes" kancaállományoként Gidran származású. A később klasszikusú vásárolt mezohegyesi vonalenyésztés, melyben a fajta egyedei apai Ágon egy-egy vonalalapító mántre vezethetők vissza, ez időről kezdve lett tudatos gyakorlat.

Gidráin fajtaráti tulajdonképpen a mánt szárad kázepe óta beszélnünk, miután az osztrák Kriegsministerium a gidráin állományt 1885-ben hivatalosan is állállító fajtának minősítette.

Az eredeti gidráin állomány 15 osánnyra vezethető vissza, melyekből az idők során több család is kihalt.

A rokonyenyésztés elkerülése, valamint a fajta kálemi és teljes-tmány-örökének javítása érdekében alkalmaztak angol telivőre mánteket, melyek ivadékaik közül a kancákat egy-két generáció után fajtatizta gidráin mánttel visszakeresztették. A telivőre apaságú (F1) mánteket egészen kivételes eseteket leszámítva a tenyésztők kizárták.

A mántes állományok 1849. és 1920. között 100 kárráli társzkancával stabilizálódott. Ez a létszám lehetővé teszi a fajta fedezmény- és kancakénti-igényének biztosítását, kellemes genetikai divergenciát biztosított, és megfelelő szelekcióra is lehetővé tett.

1920. március 20-án, a román megszállást követően, az akkor lejár szerinti 98 gidráin kancából a román királyi csapatok 74 kancát hadiszármányként magukkal vittek. 11 kanca a harcok során elkallódott, mindössze 13 egyed maradt meg. Ebből az igen súlyosan megfogyatkozott állományból 1944-re sikerült a kancalétszámot 90-re fejleszteni, mikor is a II. világháború következében beállt veszteségek miatt 1948-ban 28 kanca érkezett vissza a román metországi Bergstettenből.

A két világháború közötti időszakban az állomány konszolidálására a korábbi ellentmondásos tapasztalatok miatt csak kisebb mértékben használtak telivőre mánteket, hanem kisbárrifővő (Maxim V, Kozma III) és arab (Mersuc Siglavy VI, Gazal III) mántekkel próbálkoztak igen jó eredménnyel. Ez időtől konszolidálódott a fajta anglo-arab jellege, eltűnt a használatbeli problémák, s minden tekintetben egy igen kiváló, örökös állomány alakult ki viszonylag rövid idő alatt.

A II. világháború után 1957-ig az erosen megfogyatkozott állomány fejlesztése, a megőrzött vonalak megőrzése érdekében a kázeppontba. 1957-ben politikai döntés alapján a teljes gidráin populációt Mezohegyesről a Dalmandi Állami Gazdaságra helyezték át. A hatvanas-hetvenes évek lényeges irányítási koncepciója a hagyományos fajtaközl állományának eroteljes visszafordítása és ezen fajták társzkancáinak nyugati fajtákkal való keresztezése. Ez oly mértékben "sikerült", hogy 1975-re a teljes gidráin állomány mindössze 3 fajtatizta mántból és 16 társzkancából állt.

1975-ben az Országos Állattenyésztési Felügyelőség az Állattenyésztési Kutatóintézet kázezműködésében állományból 21 gidráin származású kancát és Bulgáriából 2 mántot vásárolt, és Borodpusztán új társzstenyész alapított. A borodpusztai tenyésztést több gazdasági után a Pannon Agrártudományi Egyetemhez, és 1996-ban az ebből állító intézményként alakult Pannon Lovasakadémiahoz került a Szántód melletti Marócpusztára, mint génezerv tenyésztet. Időközben 1988-ban már ugyancsak idekerült a Dalmandi Mezőgazdasági Kombinát megszállított sátmányi mántesének kancaállományok is.

A román hadsereg által elszármányolt állományból a Radautzi Mántes 55 kancát vett tenyésztésbe, melyeket az új fajtatizta tenyésztés tovább a román lényeges irányítási és kancával. A korábban hetvenes létszám állományban 1989-ben igen nagy mértékű állománycsökkenést hajtottak végre, minek következtében az állomány nagyobbik fele a tenyésztés számára elveszett.

1989-től kezdődően a fajta fenntartásával, nemesítésével kapcsolatos feladatok a Kisbárrifővő lényeges Országos Egyesület keretében zajlanak.

Fenőpusa

Káleme Eroteljes szervezete, nagyszámú, elgő támegek, kázezműködés hajtás és hámos tápusó fajta. Feje a testtámmeggel arányos nagyságú, kázezműködés magasan tüzött, egyenes profilvonalú, esetenként kistokban burkolt. Nyaka

képzésmagasan illesztett, képzepesen hosszú, kifejezett baltavájjal, a méneknél általában jóval. Az alacsony illesztett, izomszegény nyak a kancákénál is természetéből kizárólagos tényező. Marja kifejezett, hosszan hájtanyákkal, eljárt izmolt. Hátta képzepesen hosszú, előg nagy számban vannak hosszabb törzsu egyedek. Ágyéka képzepesen hosszú feszes. A szárgy szőles, jó izmolt, a mellkas többé-kevésbé mély, jó dongázott.

Az anglo-arab hatás ellenére jelenlegi állományunk feltűnően erős csontozatú. Az erőteljes szervezet kifejezésre jut a tömegességben is. Ennek oka, hogy az utóbbi 20 évben alkalmazott mének esetében a nagy számúnak kitüntetett szerepe volt (Gidran IV, VIII, X, XI). A javoban célkitűzés a testtömeg megőrzése mellett a nemesség, az elegancia fokozása. A lábszerkezet többé-kevésbé szabályos, az állomány durva lábszerkezeti hibákat mentes. A mozgás képzepes hosszúságú, akciójában, rugalmasságában gyakran javításra szorul.

Méretei

Mének: Kancák:

Marmagasság bot: 160-168 155-167 cm

Marmagasság szalag: 173-180 165-177 cm

Á-vméret: 188-200 85-198 cm

Szárkérméret: 21-23 20-22 cm

Szár-ne

Kizárólag sárga, többé-kevesebb jeggyel.

Ártókmáro tulajdonságai, használhatóság

Többször használható melegvérű fajta. Hátas és fogatának egyaránt megfelelő. A hazai lovassportban számarányainál nagyobb hányadban találunk eredményes egyedeket.

A dőjugratásban Medve, Hidran XI, Agresszor, a militaryban Ibolya nemzetközi szinten is megállta a helyét. Kis létszámmal állomány folyton szelekciós lehetősége viszonylag korlátozott. Mint oshonos gőnrezerv fajta, a magyar állattenyésztésben kultúrtörténeti és genetikai értéket is képvisel. Egyes kancacsaldjai 20-25 generációval is rendelkeznek.

Elterjedtség, állomány nagysága

1992.-tól a fajta fenntartása és nemesítője a Kisbör-földön László Országos Egyesület. A gidrán-tenyésztés ezen egyesület keretében belül a kálmán tenyésztési szabályzat alapján végzik a fajtafenntartás tevékenységét. Egyesület nyilvántartásai szerint 1996-ban 21 tulajdonos kezében 102 kanca állt tenyésztésben. Az 1998-as fedezetelés időnyire 160 kancát párosítottak. Az állomány 42 %-a 8 eredeti mezohegyesi kancacsaldra vezethető vissza. Ebből ketto csak egy-egy kancával képviselteti magát, egy család eredete bizonytalan. A többi kanca gidrán származású, de nappies eredetű.

Az állapotok darab- és vonalszáma a fajta továbbvittele szempontjából elégedő. Szükséges a populáció genetikai variabilitásának megőrzése mellett a kálmán és belső értékmáro tulajdonságok megőrzése és javítására, hogy a jelenlegi ménevonalak és kancacsaldok közül egyik se jusson kizárólagos helyzetbe.

Minden földön jellegű fajta igényli rendszeres időkészítést a kiinduló fajtákkal végzett cseppvér-keresztéssel. Egyesület tenyésztési programja szerint kizárólag arab és angol telivér mének alkalmazásával, a klasszikus tenyésztési elvek alapján ká-vájnuk megvalósítási tani.

Magyarországon ká-vál csak Románia és talán Bulgária rendelkezik még kisebb populációval, ezért fajtatisztán fenntartása a Világörökség szempontjából is jelentős.